

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

методичні рекомендації до практичних занять
для студентів спеціальності
231 «Соціальна робота»

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри
соціальної роботи
Протокол № 9
від 16 січня 2018 р.

Чернігів – 2018

УДК 364 (1-87) (072)

*Рекомендовано до друку на засіданні кафедри соціальної роботи
від 16 січня 2018 р.*

Рецензенти: Коленіченко Тетяна Іванівна, кандидат педагогічних наук,
доцент

Відповідальний Сила Тетяна Іванівна, кандидат психологічних
за випуск: наук, доцент

Децюк Т.М. Міжнародний досвід соціальної роботи. Методичні
рекомендації до практичних занять для студентів спеціальності 231
Соціальна робота. – Чернігів: ЧНТУ, 2018. – 43с.

У методичних рекомендаціях представлено основний зміст курсу
«Міжнародний досвід соціальної роботи». Надано методичні рекомендації
для оптимізації роботи студентів при підготовці до практичних занять. До
кожної теми складено перелік літератури, яка дозволяє знайти відповіді
на теоретичні питання й підготуватися до виконання практичних
завдань. Для перевірки рівня засвоєння знань з курсу розроблено й
запропоновано контрольні запитання до тем.

Методичні рекомендації призначено для студентів, які навчаються
за спеціальністю «Соціальна робота», викладачів, фахівців з соціальної
роботи.

УДК 364 (1-87) (072)

©Т.М. Децюк, 2018

© ЧНТУ, 2018

ЗМІСТ

Передмова	5
1. Програма навчальної дисципліни «Міжнародний досвід соціальної роботи»	7
1.1 Теми практичних занять	10
1.2 Методи поточного та підсумкового контролю	10
2. Плани практичних занять	12
2.1 Теоретико-методологічні підходи до вивчення соціальної роботи за кордоном	
2.1.1 План	12
2.1.2 Завдання для студентів	12
2.1.3 Питання для самоконтролю	12
2.1.4 Методичні рекомендації	13
2.1.5 Література	13
2.2 Концепція соціальної держави	
2.2.1 План	14
2.2.2 Завдання для студентів	14
2.2.3 Питання для самоконтролю	15
2.2.4 Методичні рекомендації	15
2.2.5 Література	15
2.3 Соціальна політика і соціальна робота в країнах Європи	
2.3.1 План	16
2.3.2 Завдання для студентів	16
2.3.3 Питання для самоконтролю	17
2.3.4 Методичні рекомендації	17
2.3.5 Література	18

2.4 Соціальна політика у країнах Північної Америки	
2.4.1 План	19
2.4.2 Завдання для студентів	19
2.4.3 Питання для самоконтролю	19
2.4.4 Методичні рекомендації	20
2.4.5 Література	20
2.5 Досвід розв'язання соціальних проблем населення у країнах Азії та Африки	
2.5.1 План	21
2.5.2 Завдання для студентів	22
2.5.3 Питання для самоконтролю	22
2.5.4 Методичні рекомендації	23
2.5.5 Література	23
2.6 Технології соціальної роботи з різними категоріями клієнтів в країнах ЄС	
2.6.1 План	24
2.6.2 Завдання для студентів	25
2.6.3 Питання для самоконтролю	25
2.6.4 Методичні рекомендації	26
2.6.5 Література	26
2.7 Підготовка фахівців соціальної сфери в різних країнах світу	
2.7.1 План	27
2.7.2 Завдання для студентів	28
2.7.3 Питання для самоконтролю	28
2.7.4 Методичні рекомендації	29
2.7.5 Література	29
3. Питання до екзамену.....	31
4. Рекомендована література.....	32

Передмова

В умовах євроінтеграції та глобалізації для майбутніх фахівців соціальної сфери важливим є знання не тільки особливостей вітчизняної соціальної роботи, а й сильних та слабких сторін соціального захисту різних країн світу. Метою викладання навчальної дисципліни «Міжнародний досвід соціальної роботи» є формування теоретичних знань щодо особливостей соціальної політики, методів та технологій соціальної роботи, діяльності різних установ соціальної сфери, особливостей підготовки майбутніх соціальних працівників в різних країнах світу.

Завдання, які вирішуються в процесі вивчення дисципліни:

- 1) Ознайомлення з різними підходами до визначення соціальної роботи
- 2) Вивчення особливостей надання соціальних послуг для різних груп клієнтів за кордоном
- 3) Вивчення напрямів соціальної політики в різних країнах світу

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- історію і сучасні тенденції розвитку соціальної роботи за кордоном;
- теоретико-методологічні підходи до вивчення соціальної роботи за кордоном;
- концепцію соціальної держави;
- практику соціальної політики і соціальної роботи у різних регіонах світу;
- діяльність міжнародних організацій у сфері соціальної роботи;
- зарубіжний досвід соціальної роботи з окремими категоріями населення;

- міжнародні правові документи, які визначають норми і стандарти соціальної роботи у світі.

вміти :

- порівнювати і співставляти моделі соціальної політики і соціальної роботи;
- використовувати зарубіжний досвід в удосконаленні системи соціальної роботи в Україні;
- аналізувати досвід розв'язання соціальних проблем у різних регіонах і країнах світу.

**Програма навчальної дисципліни
«Міжнародний досвід соціальної роботи»**

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади вивчення соціальної роботи за кордоном

Тема 1. Теоретико-методологічні підходи до вивчення соціальної роботи за кордоном

Актуальність проблематики соціальної роботи на сучасному етапі розвитку українського суспільства. Предмет і завдання вивчення дисципліни «Міжнародний досвід соціальної роботи» в системі професійної підготовки сучасного соціального працівника.

Концептуальні основи соціальної роботи за кордоном. Соціальна робота в різних системах соціального захисту. Методологія дослідження міжнародного досвіду соціальної роботи.

Тема 2. Концепція соціальної держави

Сучасні підходи до понять соціальної держави та держави загального добробуту. Соціальна політика: зміст, механізми, функції. Пріоритети у соціальній політиці сучасних розвинутих країн світу.

Змістовий модуль 2. Соціальна політика в різних країнах світу

Тема 3. Соціальна політика і соціальна робота в країнах Європи

Особливості функціонування механізму соціальної політики Європейського Співтовариства. Сучасні напрями модифікації соціальної політики і соціальної роботи у країнах Західної Європи.

Соціальна політика і соціальна робота у Німеччині. Соціальна політика і соціальна робота у Великобританії. Соціальна політика і

соціальна робота у Франції.

Тема 4. Соціальна політика у країнах Північної Америки

Етапи розвитку системи соціальної безпеки у США. Сучасне соціальне законодавство США. Особливості системи соціального захисту США.

Соціальна держава Канада: історичні умови становлення, механізми функціонування. Соціальне законодавство Канади. Пріоритети соціальної політики сучасної Канади.

Змістовий модуль 3. Методи і технології соціальної роботи за кордоном

Тема 5. Досвід розв'язання соціальних проблем населення у країнах Азії та Африки

Соціально-економічні проблеми країн Азії. Система соціального забезпечення і соціальне законодавство Японії та Республіки Кореї. Політика «срібної індустрії» у Республіці Кореї. Соціальна робота з людьми похилого віку у країнах Азії. Соціальний захист дітей в Індії.

Соціально-цивілізаційні проблеми країн Африки. Стратегія соціального захисту у країнах Африки (ПАР, Єгипет, Марокко та ін.). Соціальна робота з ВІЛ-інфікованими людьми.

Тема 6. Технології соціальної роботи з різними категоріями клієнтів в країнах ЄС

Соціальна політика щодо працюючих батьків в країнах ЄС. Соціальна допомога дітям. Соціальна допомога жінкам. Соціальна допомога інвалідам у різних країнах світу. Технології соціальної роботи з наркозалежними в Швеції. Технологічні аспекти соціальної роботи в Англії. Соціальна робота з ВІЛ-інфікованими. Особливості соціальної роботи з колишніми засудженими. Особливості соціального

обслуговування людей похилого віку.

Тема 7. Деякі аспекти технологій соціальної роботи в країнах ЄС

Система соціального захисту в Італії. Національні особливості технологій соціальної роботи в Італії. Соціальний захист у Нідерландах. Пенсійне забезпечення в Польщі. Скандинавська модель ювенальної юстиції.

Змістовий модуль 4. Особливості підготовки фахівців соціальної сфери.

Тема 8. Підготовка фахівців соціальної сфери в різних країнах світу

Історія створення шкіл соціальної роботи та спеціалізованих факультетів при університетах. Моделі практичного навчання соціальних працівників. Поняття «соціальної кар'єри». Особливості підготовки за профілем «Аніматор» і «Спеціалізоване виховання».

Практичне навчання соціальних працівників в Американських навчальних закладах. Підготовка фахівців у Великобританії. Система підготовки фахівців соціальної сфери у Франції. Досвід підготовки соціальних працівників у Німеччині та Швеції. Підготовка фахівців в Росії.

1.1. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (д/з)
1	Теоретико-методологічні підходи до вивчення соціальної роботи за кордоном	2
2	Концепція соціальної держави	2
3	Соціальна політика і соціальна робота в країнах Європи	2
4	Соціальна політика у країнах Північної Америки	2
5	Досвід розв'язання соціальних проблем населення у країнах Азії та Африки	2
6	Технології соціальної роботи з різними категоріями клієнтів в країнах ЄС	2
7	Підготовка фахівців соціальної сфери в різних країнах світу	2
Разом		14

1.2. Методи поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль проводиться шляхом спілкування із студентами під час лекцій, семінарських занять та консультацій, а саме: перевірки кросвордів, тестових завдань, презентацій, рефератів та доповідей, групових та індивідуальних завдань, усних відповідей та письмових робіт.

Бали, які набрані студентом під час поточного контролю, дораховуються до модульних оцінок.

Підсумковий контроль включає модульний та семестровий контроль. Модульний контроль проводиться у вигляді письмової відповіді на теоретичне запитання та всіх практичних завдань.

Підсумковий контроль відбувається у вигляді здачі екзамену. Студентам пропонується тридцять білетів по три питання в кожному. Екзаменаційні білети знаходяться в пакеті документів на дисципліну.

Семестровий контроль за результатами вивчення дисципліни проводиться в останній атестаційний тиждень семестру (сесію) шляхом зваженого додавання результатів модульного контролю та екзамену.

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовуються такі методи оцінювання знань:

- 1) поточне опитування після вивчення кожного змістового модуля;
- 2) оцінка за індивідуальну самотійно виконану роботу (реферат);
- 3) оцінка за роботу в малій групі (презентація);
- 4) контрольна робота;
- 5) екзамен.

2. Теми практичних занять

2.1. Теоретико-методологічні підходи до вивчення соціальної роботи за кордоном

Основні поняття: міжнародний досвід, соціальна робота, соціальні проблеми, методи соціальної роботи, школи соціальної роботи

2.1.1. План:

1. Актуальність проблематики соціальної роботи на сучасному етапі розвитку українського суспільства.

2. Предмет і завдання вивчення дисципліни «Міжнародний досвід соціальної роботи» в системі професійної підготовки сучасного соціального працівника.

3. Концептуальні основи соціальної роботи за кордоном.

4. Соціальна робота в різних системах соціального захисту.

5. Методологія дослідження міжнародного досвіду соціальної роботи.

2.1.2. Завдання для студентів:

1. Обґрунтуйте необхідність вивчення предмету «Міжнародний досвід соціальної роботи»

2. Яку, на вашу думку, модель соціальної роботи можливо впровадити/використовувати в Україні? Відповідь обґрунтуйте

3. Проаналізуйте сильні та слабкі сторони різних моделей соціального захисту

Творче завдання: Підготуйте слайд-презентацію, кросворд або тестові завдання (не менше 15 позицій) з даної теми

2.1.3. Питання для самоконтролю:

1. Що є предметом вивчення дисципліни міжнародний досвід соціальної роботи?

2. У чому полягають мета та завдання вивчення дисципліни?
3. Про які групи теоретичних моделей свідчить міжнародний досвід соціальної роботи?
4. Які підходи до вивчення міжнародного досвіду соціальної роботи Ви знаєте?

2.1.4. Методичні рекомендації:

Розгляд даної теми слід розпочати з вивчення особливостей організації соціальної допомоги в античному та середньовічному суспільствах. Особливу увагу необхідно звернути на прояви соціальної допомоги у Стародавньому Єгипті, Межиріччі, Стародавньому Китаї та Індії.

Також необхідно чітко визначити основні тенденції у сфері соціальної допомоги європейських країн в 13 – 18 ст. Роль держави в розподілі соціальної допомоги в країнах Європи (16 – 18 ст.). Зародження системи державного соціального забезпечення та приватної благодійності в Західній Європі у 19 ст. Становлення системи державної соціальної політики в Росії у 19 ст. Діяльність благодійних товариств у другій половині 19 ст.

Наступним завданням є розгляд генезису системи соціального захисту у Західній Європі у 19 – на початку 20 ст. Особливу увагу, при цьому, необхідно звернути на професіоналізації соціальної роботи за кордоном: започаткування професійної соціальної роботи (кінець XIX - початок XX ст.), передумови становлення професійної соціальної роботи, сутність процесу професіоналізації. Та визначити основоположників соціальної роботи за кордоном.

2.1.5. Література:

1. Актуальні проблеми теорії і практики соціальної роботи на межі тисячоліть. – К., 2001.

2. Лоренц Уолтер. Социальная работа в изменяющейся Европе. – К., 1997.
3. Ламбаева И.А. Социальная работа за рубежом. – Улан-Удэ, 2000.
4. Кузьмин К.В., Сутырин Б.А. История социальной работы за рубежом и в России (с древности – до начала 20 в.). – М., 2005.
5. Социальная работа за рубежом / Учебное пособие под ред. Е.С.Новак. – Волгоград, 2001.
6. Козлов А.А. Социальная работа за рубежом: состояние, тенденции, перспективы. – М., 1998.

2.2. Концепція соціальної держави

Основні поняття: соціальна держава, соціальна політика, внутрішня політика держави, держава загального добробуту

2.2.1. План:

1. Сучасні підходи до понять соціальної держави та держави загального добробуту.

2. Соціальна політика: зміст, механізми, функції.

3. Пріоритети у соціальній політиці сучасних розвинутих країн світу.

2.2.2. Завдання для студентів:

1. Розкрийте зміст поняття «соціальна політики» та його основних функцій.
2. Надайте характеристику моделям соціальної політики за типами суб'єкта відповідальності.
3. Які основні пріоритети у соціальній політиці сучасних розвинутих країн світу?
4. Охарактеризуйте тенденції розвитку соціальної роботи у контексті сучасної соціальної держави.

Творче завдання: Підготуйте слайд-презентацію, кросворд або тестові завдання (не менше 15 позицій) з даної теми

2.2.3. Питання для самоконтролю:

1. Що таке «соціальна держава» та «держава загального добробуту»?
2. Що таке «соціальна політика»?
3. Які ви знаєте механізми соціальної політики?
4. Які ви знаєте функції соціальної політики?
5. Які ви знаєте основні ознаки соціальної держави?

2.2.4. Методичні рекомендації:

Вивчення даної теми варто розпочати з дослідження генезису ідеї соціальної держави. Розглянути сутність, типології, ресурси соціальної держави. Також необхідно розглянути загальні принципи соціальної держави нового типу: соціальний гуманізм, соціальна відповідальність держави, солідаризм, соціально ринкова економіка, соціальна ергономіка, правова держава, функціонування інститутів громадянського суспільства.

Подальшим завданням є визначення змісту поняття «соціальна політика» та його функцій. Особливу увагу необхідно звернути на моделі соціальної політики за типом суб'єкта відповідальності: ліберальна, корпоративна, солідаристська, патерналістська.

Необхідно також розглянути проблеми співвідношення соціальної політики і соціальної роботи. Тенденції розвитку соціальної роботи у контексті сучасної соціальної держави.

2.2.5. Література:

1. Леонов И.В. Современное социальное государство: сущность, признаки, проблемы формирования. – М., 2006.

2. Калашников С.В. Функциональная теория социального государства. – М., 2002.
3. Семигіна Т. Соціальна політика у глобальному вимірі. – К., 2003.
4. Лабейкин А.А. Некоторые вопросы функционирования систем социальной защиты в странах Западной Европы. – Орел, 1997.
5. Ганслі Т. Соціальна політика та соціальне забезпечення за ринкової економіки. – К., 1996.
6. Социальная политика: парадигмы и приоритеты / под ред. В.И.Жукова. – М., 2000.
7. Храмов А.Ф. Социальное государство. Практики формирования и функционирования в Европе и России // Социологические исследования. – 2007. - № 2. – С. 21 – 32.

2.3. Соціальна політика і соціальна робота в країнах Європи

Основні поняття: соціальна політика, соціальна робота, механізми соціальної політики, напрями соціальної політики

2.3.1. План:

1. Особливості функціонування механізму соціальної політики Європейського Співтовариства.
2. Сучасні напрями модифікації соціальної політики і соціальної роботи у країнах Західної Європи.
3. Соціальна політика і соціальна робота у Німеччині.
4. Соціальна політика і соціальна робота у Великобританії.
5. Соціальна політика і соціальна робота у Франції.

2.3.2. Завдання для студентів:

1. Проаналізуйте механізм соціальної політики в ЄС
2. Визначте сучасні напрями соціальної політики в ЄС

3. Охарактеризуйте особливості соціальної політики та основні напрямки соціальної роботи у Німеччині

5. Визначте особливості соціальної політики та соціальної роботи у Великобританії

6. Проаналізуйте особливості соціальної політики та соціальної роботи у Франції

Творче завдання: Підготуйте слайд-презентацію або реферат про особливості соціальної політики будь-якої іншої країни Європи, яка не представлена у плані семінарського заняття.

Підготуйте кросворд або тестові завдання (не менше 15 позицій) з даної теми

2.3.3. Питання для самоконтролю:

1. Які ви знаєте особливості функціонування механізму соціальної політики ЄС?

2. У чому полягають сучасні напрями модифікації соціальної політики і соціальної роботи у країнах Західної Європи?

3. У чому полягають сильні та слабкі сторони соціальної політики у Німеччині?

4. Які ви знаєте особливості соціальної роботи у Німеччині?

5. Які ви знаєте напрями соціальної політики у Великобританії?

6. Які ви знаєте особливості соціальної роботи у Великобританії?

7. У чому полягають особливості соціальної роботи та соціальної політики у Франції?

2.3.4. Методичні рекомендації:

Процес підготовки відповідей на поставлені завдання необхідно розпочати з аналізу сучасних тенденцій у політиці ЄС. Варто зупинитися саме на основних напрямках та складових частинах соціальної політики ЄС та механізмах впливу на внутрішню соціальну політику країн

учасниць. Слід звернути увагу не тільки на сильні сторони соціальної політики країн Західної Європи, а й на недоліки. Необхідно розкрити суть основних напрямків соціальної політики даних держав.

При аналізі соціальної політики та соціальної роботи у Німеччині, Великобританії та Франції необхідно розглянути особливості системи соціального страхування (пенсійне, медичне, від нещасного випадку на виробництві та ін.), соціальної допомоги, соціальних послуг, системи соціального захисту населення в цілому.

2.3.5. Література:

1. Волинець Л. Британська модель соціальної допомоги дітям / Л. Волинець // Соціальна політика і соціальна робота. – 2000. - № 1 (13). – С. 25-26.

2. Горшкова О.А. Опыт социальной работы за рубежом [краткий курс лекций] / О.А. Горшкова. – М.: Социально-технологический институт, 1999. – 92 с.

3. Зайченко Н.І. Досвід Франції у реформуванні системи соціальних послуг і розбудові соціальної політики / Н.І. Зайченко, П.О. Буригіна // Проблеми соціальної роботи в аспекті реформування соціальних відносин [за ред. Н.І. Кривоконь, Т.І. Сили]. – Чернігів: Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці, 2008. – С. 292-296

4. Законодательство зарубежных стран по социальному обслуговуванню населення. – Москва.: Минсоцзащиты России, 1994. – 132 с.

5. Капська А.Й. Технології соціальної роботи в зарубіжних країнах [навч. посібн.] / А.Й. Капська, Л.М. Завацька, С.В. Грищенко. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. – 248 с.

2.4. Соціальна політика у країнах Північної Америки

Основні поняття: соціальна політика США, соціальна безпека, соціальне законодавство, система соціального захисту, соціальна держава

2.4.1. План:

1. Етапи розвитку системи соціальної безпеки у США.
2. Сучасне соціальне законодавство США. Особливості системи соціального захисту США.
3. Соціальна держава Канада: історичні умови становлення, механізми функціонування. Соціальне законодавство Канади.
4. Пріоритети соціальної політики сучасної Канади.

2.4.2. Завдання для студентів:

1. Проаналізуйте етапи розвитку системи соціального захисту в США
2. Визначте особливості системи соціального захисту США
3. Охарактеризуйте основні законодавчі акти США, які регулюють питання соціальної сфери
4. Перерахуйте основні етапи розвитку системи соціального захисту в Канаді
5. Визначте основні пріоритети соціальної політики сучасної Канади

Творче завдання: Підготуйте слайд-презентацію або реферат про особливості соціальної політики США або Канади, які не представлені у плані семінарського заняття.

Підготуйте кросворд або тестові завдання (не менше 15 позицій) з даної теми

2.4.3. Питання для самоконтролю:

1. Які ви знаєте етапи розвитку соціальної роботи в США?
2. Які, на вашу думку, 3 законодавчі актиє найголовнішими, що регулюють соціальну сферу?

3. Які плюси та мінуси ви можете назвати щодо сучасної системи соціального захисту в США?

4. Які соціальні проблеми є в США?

5. Які ви знаєте основні напрямки соціальної роботи в Канаді?

6. Які ви знаєте соціально-вразливі категорії громадян в Канаді?

7. Як ви вважаєте, яка система соціального захисту є більш вдалою в США чи Канаді?

2.4.4. Методичні рекомендації:

Розкривати дану тему слід з періодизації історії соціального захисту США. Далі слід проаналізувати два напрями державної система соціального забезпечення в США. Можна розглянути основні законодавчі акти, які регулюють соціальну роботу в США. Варто проаналізувати основні види державного соціального страхування, соціальних допомог та соціальних послуг. Також слід окремо виділити соціальні проблеми в США та технології соціальної роботи, які використовуються для вирішення даних проблем.

Слід визначити основні етапи розвитку системи соціального захисту в Канаді. Проаналізувати основні законодавчі акти, які регулюють соціальну сферу. Розгляньте основні напрямки системи соціального захисту населення в Канаді, особливості пенсійного забезпечення, надання різних видів пільг і допомог в Канаді. Перерахуйте фонди, які здійснюють соціальні виплати в Канаді. Розгляньте види надання соціальних послуг та охарактеризуйте установи системи соціального захисту, які надають дані послуги. Перерахуйте соціально-вразливі категорії громадян в Канаді.

2.4.5. Література:

1. Корнюшина Р.В. Зарубежный опыт социальной работы / Р.В. Корнюшина. – Владивосток: Изд-во Дальневост. ун-та, 2004. – 85 с.

2. Надточій Б. Соціальне страхування у контексті історії / Б. Надточій // Соціальний захист. – 2003. – № 3. – С. 29-33

3. Немова Л. Канада: реформи в соціальній сфері / Л. Немова // США-Канада. – 2003. – № 4. – С. 3-10

4. Попович Г.М. Соціальна робота в Україні та за кордоном [навчально-методичний посібник] / Г.М. Попович. – Ужгород: Гражда, 2000. – 134 с.

5. Соціальна робота. В 3 частинах. – Ч.2. – К.: Києво-Могилянська академія, 2004. – С. 7-22

6. Томлиссон Р. Системи служб соціального забезпечення Канади /Р. Томлиссон // Личность-семья-общество [материалы научно-практической конференции, 1-3 июня 1993 г.]. – М., 1994. – С. 17-19

2.5. Досвід розв'язання соціальних проблем населення у країнах Азії та Африки

Основні поняття:срібна індустрія, соціальне забезпечення, соціальна робота, соціальне законодавство, люди похилого віку, соціальний захист дітей, соціально-цивілізаційні проблеми, робота з віл-інфікованими

2.5.1. План:

1. Соціально-економічні проблеми країн Азії.
2. Система соціального забезпечення і соціальне законодавство Японії та Республіки Кореї. Політика «срібної індустрії» у Республіці Кореї.
3. Соціальна робота з людьми похилого віку у країнах Азії.
4. Соціальний захист дітей в Індії.
5. Соціально-цивілізаційні проблеми країн Африки.
6. Стратегія соціального захисту у країнах Африки (ПАР, Єгипет, Марокко та ін.).

7. Соціальна робота з ВІЛ-інфікованими людьми.

2.5.2. Завдання для студентів:

1. Визначте соціально-економічні проблеми країн Азії та Африки

2. Проаналізуйте політику «срібної індустрії» у Республіці Кореї та «економічне диво» в Японії. Зазначте, як така політика позначилася на соціальній політиці даних країн

3. Охарактеризуйте соціальну роботу з людьми похилого віку на прикладі декількох країн Азії

4. Визначте основні напрямки соціальної роботи з дітьми в Індії

5. Проаналізуйте розвиток соціальної роботи і соціальної політики в деяких країнах Африки

6. Охарактеризуйте особливості соціальної роботи з ВІЛ-інфікованими людьми в країнах Африки

Творче завдання: Підготуйте слайд-презентацію або реферат про особливості соціальної політики та соціальної роботи будь-якої країни Азії або Африки, які не представлені у плані семінарського заняття.

Підготуйте кросворд або тестові завдання (не менше 15 позицій) з даної теми

2.5.3. Питання для самоконтролю:

1. Які ви знаєте цивілізаційні та соціально-економічні проблеми країн Азії та Африки?

2. В чому полягає «політика срібної індустрії» Республіки Корея та в чому суть «японського економічного дива»?

3. Які ви знаєте особливості соціальної роботи з людьми похилого віку в країнах Азії та Африки (на прикладі декількох країн)?

4. Які ви знаєте проблеми у дітей Індії та напрями соціальної роботи з ними?

5. Які ви знаєте сучасні пріоритети соціальної політики країн Африки?

6. Чому важливе місце в соціальній роботі країн Африки займає робота з ВІЛ-позитивними людьми? Які ви знаєте особливості даної роботи?

2.5.4. Методичні рекомендації:

Почніть з аналізу сучасних проблем різних країн Азії (краще на прикладі більш та менш розвинутих країн). Наведіть приклади особливостей соціального захисту певної країни Азії.

Проаналізуйте «політику срібної індустрії» Республіки Корея та «економічне диво» Японії. Зазначте про роль та місце соціального захисту в даних країнах. Визначте особливості соціальної політики даних держав.

Охарактеризуйте соціальну роботу з людьми похилого віку в країнах Азії і Африки на прикладі декількох країн. Проаналізуйте тенденції розвитку соціального забезпечення в різних країнах Азії та Африки (декілька країн на ваш вибір).

Проаналізуйте особливості життя дітей в Індії, визначте їхні проблеми та напрями соціальної роботи з даною категорією населення. Також проаналізуйте особливості соціальної роботи з ВІЛ-позитивними людьми в країнах Африки.

2.5.5. Література:

1. Зименкова Е.Р. Сравнительная характеристика и принципы построения моделей социальной политики за рубежом / Е.Р. Зименкова // Трансформационные процессы и экономический рост в современном мире [сборник научных статей]. – М.: МГИМО, 2003. – С. 193-215

2. Капська А.Й. Технології соціальної роботи в зарубіжних країнах [навч. посібн.] / А.Й. Капська, Л.М. Завацька, С.В. Грищенко. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. – 248 с.

3. Корнюшина Р.В. Зарубежный опыт социальной работы / Р.В. Корнюшина. – Владивосток: Изд-во Дальневост. ун-та, 2004. – 85 с.

4. Лукашевич М. П. Соціальна робота (теорія і практика) / М. П. Лукашевич, Т. В. Семигіна. – К. : Каравела, 2009. – 368 с.

5. Попович Г.М. Соціальна робота в Україні та за кордоном [навчально-методичний посібник] / Г.М. Попович. – Ужгород: Гражда, 2000. – 134 с.

2.6. Технології соціальної роботи з різними категоріями клієнтів в країнах ЄС

Основні поняття: соціальна політика, соціальна допомога, технології соціальної роботи, ВІЛ-інфіковані, діти, інваліди, жінки, колишні засуджені, люди похилого віку, ювенальна юстиція

2.6.1. План:

1. Соціальна політика щодо працюючих батьків в країнах ЄС.
2. Соціальна допомога дітям, інвалідам та жінкам у різних країнах Європи.
3. Технології соціальної роботи з наркозалежними та ВІЛ-інфікованими в Швеції.
4. Особливості соціальної роботи з колишніми засудженими. Європейський досвід.
5. Особливості соціального обслуговування та пенсійного забезпечення людей похилого віку.
6. Національні особливості технологій соціальної роботи в Італії.
7. Соціальний захист у Нідерландах

8. Скандинавська модель ювенальної юстиції

2.6.2. Завдання для студентів:

1. Проаналізуйте на декількох прикладах соціальну політику щодо працюючих батьків з різних країн ЄС

2. Охарактеризуйте деякі види соціальної допомоги дітям, інвалідам та жінкам на прикладі однієї Європейської країни

3. Проаналізуйте деякі технології соціальної роботи з наркозалежними та ВІЛ-інфікованими в Швеції

4. Охарактеризуйте особливості соціальної роботи з колишніми засудженими на прикладі однієї країни Європи

5. Проаналізуйте особливості соціального обслуговування та пенсійного забезпечення людей похилого віку на прикладі однієї Європейської країни

6. Охарактеризуйте національні особливості технологій соціальної роботи в Італії

7. Охарактеризуйте особливості соціального захисту у Нідерландах

8. Проаналізуйте скандинавську модель ювенальної юстиції

Творче завдання: Підготуйте слайд-презентацію, кросворд або тестові завдання (не менше 15 позицій) з даної теми

2.6.3. Питання для самоконтролю:

1. Які визнаєте особливості соціального захисту щодо працюючих батьків у країнах Європи?

2. Які ви знаєте види соціальної допомоги дітям, інвалідам та жінкам в країнах Європи?

3. Які ви знаєте технології соціальної роботи з ВІЛ-інфікованими у Швеції?

4. Які ви знаєте форми соціальної роботи з колишніми засудженими (на прикладі однієї Європейської країни)?

5. Які ви знаєте особливості пенсійного забезпечення та надання соціальних послуг людям літнього віку в деяких країнах Європи?

6. В чому полягають національні особливості технологій соціальної роботи в Італії та Нідерландах?

7. Які ви знаєте особливості скандинавської моделі ювенальної юстиції?

2.6.4. Методичні рекомендації:

В процесі підготовки даної теми важливо аналізувати особливості соціальних технологій та систем соціального захисту країн, які ще не були розглянуті на попередніх семінарах. Також важливо, щоб відповіді на кожне запитання семінару стосувалися технологій різних країн. Наприклад, якщо ви аналізуєте види соціальної допомоги інвалідам в Іспанії, тоді особливості пенсійного забезпечення краще розглянути Польщі, а форми роботи з колишніми засудженими у Латвії.

Даний семінар буде вдалим, якщо група проаналізує як найбільше країн. Так як, особливості соціальної політики було розглянуто на попередніх семінарах, при підготовці відповідей аналізуйте лише соціальні технології. Аналізуючи кожну технологію, намагайтеся виділити головні особливості, не треба дуже детально та глибоко занурюватися у питання.

2.6.5. Література:

1. Антропов В.В. Экономические модели социальной защиты населения в государствах ЕС: автореф. дисс. на соиск. уч. степени докт.экон. наук: спец. 08.00.14 «Мировая экономика» / В.В. Антропов. – М., 2007. – 48 с.

2. Асторов К.В. Социальная защита детей в странах мира / К.В. Асторов. – М.: ОГНИ, 1992. – 240 с.

4. Байгереев М. Нидерланды: суть реформы социальной защиты – в стимулировании трудовой активности /М. Байгереев // Человек и труд. – 2004. – № 1. – С. 42-44

5. Децюк Т.М. Особливості соціальної роботи і соціальної політики в Італії / Т.М. Децюк, Н.М. Васишина // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. – Серія: Педагогічні науки. – Вип. 142 / [гол. ред. М. О. Носко]. – Чернігів : ЧНПУ, 2017. – С. 31-35.

6. Догляд за літніми людьми в Швеції [матеріали Шведського інституту соціальних досліджень] // Соціальна політика і соціальна робота. – 2001. - № 1. – С. 34-46

2.7. Підготовка фахівців соціальної сфери в різних країнах світу

Основні поняття:школи соціальної роботи, соціальна кар'єра, практичне навчання, спеціалізоване виховання, аніматор, професійна підготовка

2.7.1. План:

1. Історія створення шкіл соціальної роботи та спеціалізованих факультетів при університетах.

2. Моделі практичного навчання соціальних працівників.

3. Поняття «соціальної кар'єри».

4. Особливості підготовки за профілем «Аніматор» і «Спеціалізоване виховання».

5. Практичне навчання соціальних працівників в Американських навчальних закладах.

6. Підготовка фахівців у Великобританії.
7. Система підготовки фахівців соціальної сфери у Франції.
8. Досвід підготовки соціальних працівників в Німеччині та Швеції.
9. Підготовка фахівців в Росії.

2.7.2. Завдання для студентів:

1. Проаналізуйте історію створення шкіл соціальної роботи та спеціалізованих факультетів при університетах в різних країнах світу
2. Охарактеризуйте моделі практичного навчання соціальних працівників
3. Проаналізуйте поняття «соціальна кар'єра»
4. Розкрийте суть особливостей підготовки за профілем «Аніматор» і «Спеціалізоване виховання»
5. Охарактеризуйте сутність практичного навчання соціальних працівників в Американських навчальних закладах
6. Проаналізуйте особливості професійної підготовки соціальних працівників у таких країнах: Великобританія, Франція, Німеччина, Швеція, Росія

Творче завдання: Підготуйте слайд-презентацію або реферат про особливості підготовки соціальних працівників в будь-якій іншій країні світу, яка не представлена у плані семінарського заняття.

Підготуйте кросворд або тестові завдання (не менше 15 позицій) з даної теми

2.7.3. Питання для самоконтролю:

1. Які ви знаєте етапи створення шкіл соціальної роботи та розвитку спеціалізованої освіти із соціальної роботи?
2. Які ви знаєте моделі практичного навчання соціальних працівників?

3. В чому, на вашу думку, полягає сутність поняття «соціальна кар'єра»?

4. Які ви знаєте особливості в процесі підготовки за профілем «Аніматор» і «Спеціалізоване виховання»?

5. В чому полягає сутність практичного навчання соціальних працівників в Американських навчальних закладах?

6. Які ви знаєте особливості професійної підготовки соціальних працівників у Великобританії, Франції, Німеччині, Швеції, Росії?

2.7.4. Методичні рекомендації:

При підготовці даного семінару важливо детально проаналізувати особливості професійної підготовки соціальних працівників у різних країнах. Тому варто не заглиблюватися в процесі підготовки відповідей на перші два запитання. Ви маєте орієнтуватися в основних етапах становлення професійної освіти з соціальної роботи, знати які є моделі практичного навчання соціальних працівників, розуміти в чому полягає сутність поняття «соціальна кар'єра» і розуміти яке місце соціальна робота займає у найрозвинутіших країнах світу.

Ви маєте детально проаналізувати національні особливості підготовки майбутніх соціальних працівників в різних країнах. Семінар буде вдалим, якщо буде розглянуто як найбільше національних особливостей професійної підготовки соціальних працівників в різних країнах світу.

2.7.5. Література:

1. Аветісян Т. В. Особливості професійного становлення фахівців із соціальної роботи [Електронний ресурс] / Т. В. Аветісян. – Режим доступу:http://www.sociology.kharkov.ua/socioprostir/files/magazine/2_2011/4_3_2.pdf

2. Волковницкая Т. Н. Особенности формирования профессиональных качеств социальных работников во внеаудиторной работе в условиях высшего учебного заведения / Т. Н. Волковницкая // Психология и педагогика : методика и проблемы практического применения : сборник материалов XXXV Международной научно-практической конференции : в 2-х частях. – Часть 2 / [под общ. ред. С. С. Чернова]. – Новосибирск : Издательство ЦРНС, 2014. – С. 16–21.

3. Глебова В. А. Формирование профессиональной компетентности будущих специалистов социальной работы [Электронный ресурс] / В. А. Глебова // Материалы международной заочной научно-практической конференции «Тенденции развития педагогической науки» (23 октября 2010 г.). – НП «Сибирская ассоциация консультантов». – Режим доступа : <http://sibac.info>

4. Гомонюк О. М. Сучасний зарубіжний досвід розвитку професійно-педагогічної культури у соціального працівника / соціального педагога / О. М. Гомонюк // Теорія і практика управління соціальними системами. – № 2. –2010. – С.75–80.

5. Роджерс Г. Сравнительный подход к практической подготовке студентов к социальной работе. Обучение практике социальной работы: международный опыт и перспективы / Г. Роджерс. – М., 1997. – 186 с.

3. Питання до екзамену

1. Концептуальні основи соціальної роботи за кордоном.
2. Соціальна робота в різних системах соціального захисту.
3. Передумови виникнення соціальної роботи за кордоном
4. Сучасні підходи до понять соціальної держави та держави загального добробуту.
5. Види моделей соціальної політики.
6. Пріоритети у соціальній політиці сучасних розвинутих країн світу.
7. Патерналістська модель соціальної роботи.
8. Соціальна інтеграція, компенсація, лібералізм на прикладі Англії.
9. Особливості функціонування механізму соціальної політики Європейського Співтовариства.
10. Сучасні напрями модифікації соціальної політики і соціальної роботи у країнах Західної Європи.
11. Особливості соціальної політики і соціальної роботи в ФРН.
12. Соціальна політика і соціальна робота у Великобританії.
13. Соціальна політика і соціальна робота у Франції.
14. Шведський досвід соціальної роботи
15. Соціально-педагогічна робота у Росії
16. Соціально-правова політика Ізраїлю
17. Етапи розвитку системи соціальної безпеки у США.
18. Сучасне соціальне законодавство США.
19. Особливості системи соціального захисту США.
20. Соціальна держава Канада: історичні умови становлення, механізми функціонування.
21. Соціальне законодавство Канади.
22. Пріоритети соціальної політики сучасної Канади.
23. Соціально-економічні проблеми країн Азії.

24. Система соціального забезпечення і соціальне законодавство Японії та Республіки Кореї.

25. Політика "срібної індустрії" у Республіці Кореї.

26. Соціальна робота з людьми похилого віку у країнах Азії.

27. Соціальний захист дітей в Індії.

28. Особливості соціальної політики в ОАЕ

29. Соціальна політика Венесуели

30. Соціальна політика Норвегії

31. Соціально-цивілізаційні проблеми країн Африки.

32. Стратегія соціального захисту у країнах Африки (ПАР, Єгипет, Марокко та ін.).

33. Соціальна робота з ВІЛ-інфікованими людьми в країнах Африки та Азії.

34. Соціальна політика щодо працюючих батьків в країнах ЄС.

35. Соціальна допомога дітям в країнах ЄС.

36. Соціальна допомога жінкам в країнах ЄС.

37. Соціальна допомога інвалідам у різних країнах світу.

38. Технології соціальної роботи з наркозалежними в Швеції.

39. Технологічні аспекти соціальної роботи в Англії.

40. Соціальна робота з ВІЛ-інфікованими в країнах ЄС.

41. Особливості соціальної роботи з колишніми засудженими в країнах ЄС.

42. Особливості соціального обслуговування людей похилого віку в країнах ЄС.

43. Соціальна політика Бразилії

44. Історія створення шкіл соціальної роботи та спеціалізованих факультетів при університетах.

45. Моделі практичного навчання соціальних працівників.

46. Поняття «соціальної кар'єри».
47. Особливості підготовки за профілем «Аніматор» і «Спеціалізоване виховання».
48. Практичне навчання соціальних працівників в Американських навчальних закладах.
49. Підготовка фахівців у Великобританії.
50. Система підготовки фахівців соціальної сфери у Франції.
51. Досвід підготовки соціальних працівників в Німеччині та Швеції.
52. Підготовка фахівців соціальної роботи в Росії.
53. Історія розвитку благодійності в різних країнах світу.
54. Відомі особистості-меценати.
55. Досвід діяльності міжнародних благодійних організацій.
56. Діяльність громадських організацій, що здійснюють соціальні послуги за кордоном.
57. Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи
58. Досвід підготовки соціальних працівників у Центральній та Латинській Америці
59. Міжнародні документи в практиці соціальної роботи
60. Діяльність міжнародних організацій у сфері протидії торгівлею людьми

5. Рекомендована література

Основна

1. Аветісян Т. В. Особливості професійного становлення фахівців із соціальної роботи [Електронний ресурс] / Т. В. Аветісян. – Режим доступу:http://www.sociology.kharkov.ua/socioprostir/files/magazine/2_2011/4_3_2.pdf

2. Актуальні проблеми теорії і практики соціальної роботи на межі тисячоліть. – К., 2001.

3. Антропов В.В. Экономические модели социальной защиты населения в государствах ЕС: автореф. дисс. на соиск. уч. степени докт. экон. наук: спец. 08.00.14 «Мировая экономика» / В.В. Антропов. – М., 2007. – 48 с.

4. Асторов К.В. Социальная защита детей в странах мира / К.В. Асторов. – М.: ОГНИ, 1992. – 240 с.

5. Байгереев М. Нидерланды: суть реформы социальной защиты – в стимулировании трудовой активности / М. Байгереев // Человек и труд. – 2004. – № 1. – С. 42-44

6. Волинець Л. Британська модель соціальної допомоги дітям / Л. Волинець // Соціальна політика і соціальна робота. – 2000. - № 1 (13). – С. 25-26.

7. Волковницкая Т. Н. Особенности формирования профессиональных качеств социальных работников во внеаудиторной работе в условиях высшего учебного заведения / Т. Н. Волковницкая // Психология и педагогика : методика и проблемы практического применения : сборник материалов XXXV Международной научно-практической конференции : в 2-х частях. – Часть 2 / [под общ. ред. С. С. Чернова]. – Новосибирск : Издательство ЦРНС, 2014. – С. 16–21.

8. Ганслі Т. Соціальна політика та соціальне забезпечення за ринкової економіки. – К., 1996.

9. Глебова В. А. Формирование профессиональной компетентности будущих специалистов социальной работы [Електронний ресурс] / В. А. Глебова // Материалы международной заочной научно-практической конференции «Тенденции развития педагогической науки» (23 октября 2010 г.). – НП «Сибирская ассоциация консультантов». – Режим доступа : <http://sibac.info>

10. Гомонюк О. М. Сучасний зарубіжний досвід розвитку професійно-педагогічної культури у соціального працівника / соціального педагога / О. М. Гомонюк // Теорія і практика управління соціальними системами. – № 2. –2010. – С.75–80.

11. Горшкова О.А. Опыт социальной работы за рубежом [краткий курс лекций] / О.А. Горшкова. – М.: Социально-технологический институт, 1999. – 92 с.

12. Децюк Т.М. Особливості соціальної роботи і соціальної політики в Італії / Т.М. Децюк, Н.М. Васишина // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. – Серія: Педагогічні науки. – Вип. 142 / [гол. ред. М. О. Носко]. – Чернігів : ЧНПУ, 2017. – С. 31-35.

13. Догляд за літніми людьми в Швеції [матеріали Шведського інституту соціальних досліджень] // Соціальна політика і соціальна робота. – 2001. - № 1. – С. 34-46

14. Зайченко Н.І. Досвід Франції у реформуванні системи соціальних послуг і розбудові соціальної політики / Н.І. Зайченко, П.О. Буригіна // Проблеми соціальної роботи в аспекті реформування соціальних відносин [за ред. Н.І. Кривоконь, Т.І. Сили]. – Чернігів:

Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці, 2008. – С. 292-296

15. Законодательство зарубежных стран по социальному обслуговуванню населення. – Москва.: Минсоцзащиты России, 1994. – 132 с.

16. Зименкова Е.Р. Сравнительная характеристика и принципы построения моделей социальной политики за рубежом / Е.Р. Зименкова // Трансформационные процессы и экономический рост в современном мире [сборник научных статей] . – М.: МГИМО, 2003. – С. 193-215

17. Калашников С.В. Функциональная теория социального государства. – М., 2002.

18. Капська А.Й. Технології соціальної роботи в зарубіжних країнах [навч. посібн.] / А.Й. Капська, Л.М. Завацька, С.В. Грищенко. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. – 248 с.

19. Козлов А.А. Социальная работа за рубежом: состояние, тенденции, перспективы. – М., 1998.

20. Корнюшина Р.В. Зарубежный опыт социальной работы / Р.В. Корнюшина. – Владивосток: Изд-во Дальневост. ун-та, 2004. – 85 с.

21. Кузьмин К.В. История социальной работы за рубежом и в России (с древности – до начала 20 в.) / К.В.Кузьмин,Б.А.Сутырин. – М., 2005. – 147 с.

22. Лабейкин А.А. Некоторые вопросы функционирования систем социальной защиты в странах Западной Европы. – Орел, 1997. – 122 с.

23. Ламбаева И.А. Социальная работа за рубежом / И.А.Ламбаева. – Улан-Удэ, 2000. – 134 с.

24. Леонов И.В. Современное социальное государство: сущность, признаки, проблемы формирования / И.В.Леонов. – М., 2006. – 158 с.

25. Лоренц Уолтер. Социальная работа в изменяющейся Европе. – К., 1997. – 167 с.
26. Лукашевич М. П. Соціальна робота (теорія і практика) / М. П. Лукашевич, Т. В. Семигіна. – К. : Каравела, 2009. – 368 с.
27. Надточій Б. Соціальне страхування у контексті історії / Б. Надточій // Соціальний захист. – 2003. – № 3. – С. 29-33
28. Немова Л. Канада: реформи в соціальної сфері / Л. Немова // США-Канада. – 2003. – № 4. – С. 3-10
29. Попович Г.М. Соціальна робота в Україні та за кордоном [навчально-методичний посібник] / Г.М. Попович. – Ужгород: Гражда, 2000. – 134 с.
30. Роджерс Г. Сравнительный подход к практической подготовкестудентов к социальной работе. Обучение практике социальной работы: международный опыт и перспективы / Г. Роджерс. – М., 1997. – 186 с.
31. Семигіна Т. Соціальна політика у глобальному вимірі. – К., 2003. – 156 с.
32. Соціальна робота. В 3 частинах. – Ч.2. – К.: Києво-Могилянська академія, 2004. – С. 7-22
33. Социальная работа за рубежом / Учебное пособие под ред. Е.С.Новак. – Волгоград, 2001.
34. Социальная политика: парадигмы и приоритеты / под ред. В.И.Жукова. – М., 2000. – 189 с.
35. Томлиссон Р. Системы служб социального обеспечения Канады / Р. Томлиссон // Личность-семья-общество [материалы научно-практической конференции, 1-3 июня 1993 г.]. – М., 1994. – С. 17-19

36. Храмцов А.Ф. Социальное государство. Практики формирования и функционирования в Европе и России // Социологические исследования. – 2007. - № 2. – С. 21 – 32.

Додаткова

1. Авдеева К.Д. Внутренняя колонизация и развитие феодализма в Англии. – Л., 1973.

2. Аграрные преобразования в годы революции Мейдзи (XIX в.) // Япония: Экономика, политика, история. – М., 1989. – с. 239–246.

3. Адо А.В. Место французской революции в процессе перехода страны от феодализма к капитализму // Новая и новейшая история. – 1989. – № 3. – с. 17–25.

4. Англия XIV – XVII вв. Проблемы генезиса капитализма. Сб. статей. – Горький: Изд-во ГГУ, 1974.

5. Андреев И.Л. Происхождение человека и общества. – М.: Мысль, 1982. – 304 с.

6. Бедняк И.Я. Япония в период перехода к империализму (становление японского капитализма на рубеже XIX – XX вв.). – М.: Изд-во вост. литературы, 1962.

7. Бергер П. Капиталистическая революция (50 тезисов о процветании, равенстве и свободе): Пер. с англ. – М.: Издательская группа «Прогресс» – «Универс», 1994. – с. 147–178.

8. Богачева О. Особенности подъема 90-х годов в США // МЭиМО. – 1995. – №1. – с. 118–124.

9. Богомолов О. Анатомия глобальной экономики. – М.: НКЦ «Академкнига», 2003.

10. Бодров В.Г. Современный экономический консерватизм: Переоценка ценностей или повторение прошлого? – К.: Лыбидь, 1990. – 132 с.
11. Бродель Ф. Время мира. Материальная цивилизация, экономика и капитализм, XV–XVIII вв. Т.3. – М.: Прогресс, 1992.
12. Бухарин Н.И. Мировое хозяйство и империализм. 1915г. // Проблемы теории и практики социализма. – М.: Политиздат, 1989. – с. 21–93.
13. Валлерстайн И. Анализ мировых систем и ситуация в современном мире. – СПб: Едиториал УРСС, 2001.
14. Васильев Л. С. Что такое «азиатский» способ производства // Народы Азии и Африки. – 1988. – № 3. – с.65–75.
15. Виноградов В. А. Состояние и перспективы историко-экономических исследований // Вопросы истории. – 1988. – № 4. – с. 3–12.
16. Генезис японского капитализма. – М.: ИНИОН, 1991.
17. Грох М. От кризиса феодального общества к буржуазной революции // Новая и новейшая история. – 1987. – № 6. – с. 104–116.
18. Гуревич А.Я. Проблемы генезиса феодализма в Западной Европе. – М., 1970.
19. Далин С.А. Экономические проблемы войны за независимость и их актуальное значение // США. Экономика, политика, идеология. – 1976. – № 6. – с. 52–65.
20. Де Сото Э. Иной путь. Невидимая революция в третьем мире. – М.: Catallaxy, 1995.
21. Джинчарадзе В.З. Экономическая история США. – М., 1973

22. Економічна теорія: Політекономія: Підручник/ За ред. В. Д. Базилевича. – 2-ге вид., випр. – К.: Знання-Прес, 2003. – Вища освіта ХХІ століття.

23. Ерофеев Н.А. Промышленный переворот: содержание и границы понятия // Новая и новейшая история. – 1984. – № 6. – с. 78–87.

24. Зибер Н. И. Очерки первобытной экономической культуры // Избранные экономические произведения. – М.: Наука, 1959. – Т. 2.

25. Иерусалимская Е.В. Дэвенант о денежной реформе 90-х годов XVII в. в Англии // Экономическая история: исследования, историография, полемика. – М.: Наука, 1992. – с. 43–49.

26. Иноземцев В. Л. К теории постэкономической общественной формации. – М., 1995.

27. Иноземцев В.Л. Пределы «догоняющего» развития. – М.: ЗАО «Изд-во «Экономика», 2000. – 295 с.

28. История древнего мира. Ч. II. Греция и Рим. Учебное пособие / Под ред. А. Г. Бокщанина. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Просвещение, 1981. – 431 с.

29. Коломойцев В.Е. 100 дней президента Ф.Д. Рузвельта. – К.: Молодь, 1998. – 424 с.

30. Кочергин А.М. Проблемы методологии исследования общества как целостной системы. – Новосибирск, 1988. – с. 182–192.

31. Крафтс Н. Экономическая теория и история. В кн.: Панорама экономической мысли конца XX ст. В 2-х томах. – СПб: Экономическая школа, 2002.

32. «Круглый стол». Проблемы периодизации новой и новейшей истории // Новая и новейшая история. – 1993. – № 1. – с. 77–84.

33. Кузищин В.И. Античное классическое рабство как экономическая система. – М.: Изд-во МГУ, 1990.

34. Кузищин В.И. Римское рабовладельческое поместье II в. до н.э. – М: Изд-во МГУ, 1973.
35. Ле Гофф Ж. Цивилизация средневекового Запада. – М.: Прогресс, 1992.
36. Манукян А. А. Проблемы послевоенного развития экономики капиталистических стран. – М.: Экономика, 1996.
37. Лозова Г. Вплив глобалізації на формування конкурентного середовища України // Вісник Антимонопольного комітету України. – 2003. – № 1. – с. 25–28.
38. Неусыхин А.Й. Судьбы свободного крестьянства в Германии в VIII-XII в.в. – М., 1964.
39. Новая постиндустриальная волна на Западе.: Антология. – М.: Academia, 1999.
40. Петровский В.З. Феодализм на Западе и Востоке // Народі Азії и Африки. – 1988. – № 5. – с. 115–122.
41. Платонов С. После коммунизма: Книга, не предназначенная для печати. – М.: Молодая гвардия, 1990. – 255 с.
42. Платонов С. После коммунизма: Книга, не предназначенная для печати / Предисл. В. Аксёнова и др. – 2-е изд.; Второе пришествие : Беседы. – М.: Мол. гвардия, 1991. – 555 с.
43. Поланьи К. Великая трансформация: политические и экономические истоки нашего времени. – СПб: Алетейя, 2002.
44. Полетаев А. В. Клиометрика – новая экономическая история – историческая экономика. // Истоки. Вопросы истории народного хозяйства и экономической мысли. – Выпуск 1. – М.: Экономика, 1989. – с. 37–54.
45. Сергейчик Е. М. Философия истории. – СПб.: Издательство «Лань», 2002. – с. 149–181.

46.Солодкина М. М. Об историко-экономическом познании. // Вопросы истории народного хозяйства и экономической мысли. – Выпуск 1. – М.: Экономика, 1989. – с. 24–36.

47.Стиглиц Дж. Глобализация: тревожные тенденции. – М.: СПб, 2003

48.Терещенко Ю. Україна і європейський світ: Нарис історії від утворення Старокиївської держави до кінця XVI ст.: Навч. посіб. – К., 1996.

49.Тоффлер О. Будущее труда. Новая технократическая волна на Западе. – М.: Прогресс., 1986.

50.Тоффлер Э. Третья волна. – М.: ООО «Изд-во АСТ», 1999. – 784 с.

51.Україна і світ: Історія господарства від первісної доби і перших цивілізацій до становлення індустріального суспільства: Навч. посіб. / За ред. Б. Д. Лановика. – К., 1994.

52.Хикс Дж. Теория экономической истории. Пер. с англ./ Общ.ред. и вступ. сл. Р.М. Нуреева. – М.: НП журнал «Вопросы экономики», 2003

53.Цвейг С. Подвиг Магеллана. – Симферополь: Таврия, 1988. – 224 с.

54.Чистозвонов А. Н. Генезис капитализма: Проблемы и методология. – М., 1985.

55.Чистозвонов А. Н. Процесс первоначального накопления в период Нидерландской революции XVI века и в республике соединённых провинций // Новая и новейшая история. – 1981. – № 3. – с. 64–81.

56.Чухно А.А. Постіндустріальна економіка: теорія, практика та їх значення для України. – К.: ЛОГОС, 2003.

57.Шевеленко А. Я. Технология городских ремесел в Западной Европе в VI-XV вв. // Вопросы истории. – 1993 – № 5. – с. 140–152.

58. Шлезингер–младший А. М. Циклы американской истории: Пер. с англ. – М.: Издательская группа «Прогресс», «Прогресс – Академия», 1992. – с. 311 – 367.

59. Шпенглер О. Закат Европы. Очерки морфологии мировой истории. Т.1. – М.: Мысль, 1993.

60. Штаерман Е.М. Древний Рим: проблемы экономического развития. – М.: Наука, 1978.

61. Bell D. The Coming of Post-Industrial Society. A Venture in Social Forecasting. – N.Y., 1996